

Powstawanie poszczególnych głosek w procesie rozwoju mowy dziecka

Wiek dziecka	Artikulacja głosek
pierwsze miesiące życia	głuzenie: powstają przypadkowe dźwięki
ok. 6 miesiąca życia	gaworzenie –powtarzanie usłyszanych dźwięków
1 – 2 rok życia	pojawiają się pierwsze wyrazy: mama, tata, baba, dziecko wymawia samogłoski a, o, u, i, y, e oraz spółgłoski: p, pi, b, Bi, m, mi, d, t, n
2 – 3 rok życia	pojawiają się proste zdania, dziecko wymawia samogłoski: ę, ą i spółgłoski: w, f, wi, fi, ś, ź, ć, dź, ń, l, li, k, g, ch, ki, gi, chi, j, ł, s, z, c, dz
4 – 5 rok życia	pojawia się głoska r, czasem głoski: sz, ż, cz, dż
5 – 6 rok życia	utrwalane są głoski: sz, ż, cz, dż
7 rok życia	opanowana jest technika mówienia

Jaki wpływ ma nieprawidłowa wymowa dziecka w młodszych wiekach szkolnym na umiejętność czytania i pisania?

Dziecko opanowuje język w ciągu pierwszych pięciu lat życia. Rozwój mowy dziecka przebiega zgodnie z jego tempem rozwoju psychofizycznego, ale także zależy od środowiska w jakim przebywa czy kultury pedagogicznej rodziców.

Leon Kaczmarek wyróżnia **cztery okresy kształtowania się mowy**:

1. Okres melodii – od 0 do 1 roku życia [m b n t d j]
2. Okres wyrazu – od 1 do 2 r. ż. [p b pi m t d n ń ś k ki]
3. Okres zdania – od 2 do 3 r. ż. [t mi f fi ź ć dź g gi]
4. Okres swoistej mowy dziecięcej – od 3 do 7 r. ż.
 - 3 – 4 r. ż. + s z c dz
 - 4 – 5 r. ż. + r sz ż cz dż
 - 5 – 7 r. ż. Utrwalanie i doskonalenie wymowy.

Podsumowując:

Pierwszym krokiem na przezwyciężenie trudności w czytaniu i pisaniu jest nauka poprawnej artykulacji. Im szybciej dziecko przezwycięży nieprawidłową wymowę, tym szybciej pozna litery i tym samym pozbędzie się błędów w pisaniu i czytaniu.

Najczęstsze trudności artykulacyjne

Najczęściej występujące trudności artykulacyjne

Charakterystyka trudności

Nieprawidłowa wymowa głosek s, z, c, dz

zastępowanie głosek s, z, c, dz przez:

sz, ż, cz, dż

wymowa międzyzębowa

wymowa boczna

w czasie artykulacji język znajduje się między zębami

w czasie wymowy język skręcony w bok, nieprzyjemny poświst

Nieprawidłowa wymowa głosek sz, ż, cz, dż

zastępowanie głosek sz, ż, cz, dż

przez s, z, c, dz, ś, ź, ć, dź

wymowa międzyzębowa

wymowa boczna

w trakcie artykulacji język znajduje się między zębami

w czasie wymowy język skręcony w bok, nieprzyjemny poświst

Nieprawidłowa wymowa głoski r

Zastępowanie głoski r przez l lub j

Wymowa międzyzębowa

wymowa boczna

r gardłowe

r francuskie

r policzkowe

r wargowe

w trakcie artykulacji język znajduje się między zębami

w czasie wymowy język skręcony w bok, nieprzyjemny poświst

drży tylna ściana gardła zamiast czubka języka

drży języczek przy podniebieniu

miękkim zamiast czubka języka

drżą policzki zamiast czubka języka

drżą wargi zamiast czubka języka

Nieprawidłowa wymowa głosek k, g

zastępowanie głosek k, g przez t, d

Wymowa boczna

w czasie wymowy język skręcony w bok, nieprzyjemny poświst

Ubezdźwięcznienie

głoski dźwięczne: b, bi, g, gi, z, zi, dz, dzi, w, wi, dż, ż, d

zamienione na odpowiednie głoski

bezdźwięczne: p, pi, k, ki, s, si, c, ci, f,

fi, cz, ,sz, t,

Ćwiczenia warg:

- cmokanie,
- robienie tzw. „ryjka” – wargi ściągnięte, wysunięte do przodu,
- wysuwanie warg do przodu, zęby widoczne, wargi zaokrąglone.

Konieczna jest współpraca z rodzicami, ponieważ bardzo ważna jest kontynuacja pracy w domu - należy ćwiczyć codziennie przez 15 min. zgodnie ze wskazówkami logopedy. Jeżeli rodzice się angażują terapia może trwać dużo krócej.

Ćwiczenia logopedyczne przygotowujące do prawidłowej artykulacji głoski [s]

Ćwiczenia języka:

- Wysuwanie języka z jamy ustnej w linii prostej do przodu – język wąski ,
- Układanie języka na dolnej wardze – język szeroki, boki języka dotykają kąćków ust,
- Układanie języka na dnie jamy ustnej – czubek języka przylega do wewnętrznej powierzchni dolnych zębów,
- „Mycie” czubkiem języka wewnętrznej powierzchni zębów dolnych,
- „Liczenie” czubkiem języka dolnych zębów – język dotyka powierzchni wewnętrznej każdego zęba,
- Wypychanie językiem dolnych zębów,
- Układanie języka w trąbkę”.

Ćwiczenia warg:

- Nakładanie wargi górnej na dolną i odwrotnie,
- Ściąganie warg – jak przy wymowie głoski „u”, następnie rozciąganie warg – jak przy wymowie głoski „i”,
- Rozciąganie ust jak przy uśmiechu,

Ćwiczenia oddechowe:

Podczas wykonywania ćwiczeń usta układamy jak do uśmiechu.

- Przy nałożonej wardze górnej na wargę dolną, mocno dmuchaj na brodę,
- Cofnij lekko kąćki ust, wysuń do przodu język i mocno na niego dmuchaj,
- Ułóż na dolnej wardze szeroki język, lekko wysuń do przodu i dmuchaj przez jego środek.

Podczas prawidłowej artykulacji głoski „s” usta są rozchylone (jak przy uśmiechu), zęby są zbliżone. Czubek języka przylega do wewnętrznej powierzchni dolnych siekaczy. Boki języka przylegają do wewnętrznej powierzchni górnych zębów i dziąseł. W linii środkowej języka tworzy się wąska rynienka, przez którą przepływa strumień wydychanego powietrza.

Umiesz już syczeć jak wąż więc powtórz:

- sy, se ,sa, so, su,
- syn, syfon, sygnał, sylaba, sylwetka, sypialnia, sympatia,
- sen, ser, seler, sernik, sekunda, sekret, sekretarka,
- sad, sala, salon, sałata, samochód, samolot, sandały, sanki,
- sok, sowa, soda, sopel, sobota, Sopot,
- sum, sufit, sukienka, suwak, supeł, sumienie.

Powtarzaj dalej:

- ysy, isy, ese, asa, oso, usu,
- wysepka, łysy, wysypka, rysunek,
- miska, pisanka, tenisówki, pliska, flisak,
- deseń, piesek, wesele, profesor, mięso,
- kasa, masa, klasa, kiełbasa, basen, pasek, piasek, fasola, fason,
- osoba, kosa, osa, osad, oset, posada, piosenka, pokusa, busola.

Powtórz jeszcze:

- ys, is, es, as, os, us,
- tygrys, kaprys, irys,
- lis, bis, napis, cis, popis, komis, tenis,
- pies, owies,
- pas, las, bas kwas, hałas, atlas, kompas, ananas, bobas,
- los, nos, kłos, włos, głos, kos, kokos, termos, wrzos, bigos,
- bambus, autobus, kaktus, plus, minus, dzikus, globus, mus

Zestaw ćwiczeń przygotowujących narządy artykulacyjne do prawidłowej realizacji głosek szumiących: [š] [ž] [č] [ž]

Ćwiczenia oddechowe:

- zdmuchiwanie płomienia świecy, chuchanie, dmuchanie na waciki, piłeczki pingpongowe, wiatraczki, skrawki papieru,
- picie napojów przez słomkę,
- dmuchanie przez słomkę, robienie baniek mydlanych.

Ćwiczenia języka (ćwiczenia wykonujemy przy szeroko otwartych ustach i widocznych zębach):

- przesuwanie języka w kąciaki ust,
- oblizywanie górnej wargi (język wąski, wydłużony),
- Podczas prawidłowej artykulacji głoski sz czubek języka uniesiony jest do góry, do wałka dziąsłowego, zęby są zbliżone – między nimi powstaje wąska szczelina, wargi lekko zaokrąglone, wysunięte są lekko do przodu. Głoska sz jest podstawową dla szeregu: sz, ż, cz, dż i dlatego bardzo ważne jest jej dokładne opanowanie.

► Jeżeli umiesz już poprawnie wymawiać sz, pobaw się w naśladowanie

szumu wiatru:

- szszszu, szszszu.....

► Powtórz sylaby, wydłużając wymowę głoski sz, następnie postaraj się prawidłowo powtórzyć usłyszane wyrazy:

- sza, szo, szu, szy, sze
- szum, szufla, szuflada, szuwary, szopa, szorty, szofer, szafa, szachy, szata, szabla, szalik, szatyn, szatnia, szachownica, szarfa, szaruga, szarotka, szarlotka, szałwia, szyna, szyba, szynka, szyja, szydło, szydełko, szypułka, szelki, szereg, szeryf, szef, szept, szewc

unoszenie języka do góry, w kierunku nosa,

- „mycie” językiem górnych zębów,
- „liczenie” górnych zębów,
- wypychanie językiem górnych zębów,
- przesuwanie języka po podniebieniu.

Zestaw ćwiczeń przygotowujących czubek języka do poprawnej realizacji głoski [r]

- naśladowuj ssanie cukierka,
- mlaskaj, kłaskaj językiem,
- wsuń język między wprawione w drgania wargi,
- unieś czubek języka do wałka dziąsłowego i mocno dmuchaj,
- wymawiając głoskę t (przy wałku dziąsłowym), zdmuchuj skrawki papieru umieszczone na czubku języka,
- szybko wymawiaj sylaby: la..., lo..., lu..., le...,
- szybko wymawiaj głoskę l: llllllllll.....,
- cofnij język do wałka dziąsłowego i szybko wymawiaj głoski:

tttttttttt.....,

ddddddddd.....,

nnnnnnnn.....,

- oraz połączenia głosek:

td td td td td td,

tdn tdn tdn tdn tdn,

teda tede tedu tede

- naśladowuj grę na trąbce, parskaj, prychaj.

Podczas wymowy głoski r boki języka przylegają do wewnętrznej powierzchni górnych zębów i dziąseł, czubek języka uderza o górne dziąsła, wibrując.

► Umiesz już naśladować grę na trąbce, parskanie konika.

Postaraj się powtórzyć podane sylaby i wyrazy:

- tra, tro, tru, try, tre, dra, dro, dru, dry, dre,
- trawa, trasa, tran, trapez, tramwaj, trawnik, trampki, troje, troska, trochę, trud, trudny, truteń, truskawka, trójkąt, trep, tren, treść, trybuna,
- dratwa, drabina, draka, dragon, draczna, drab, drapieźnik, drops, droga, drobny, drogi, drogowskaz, drozd, droczyć, drag, drut, druk, druh, drób, drugi, drużyna, drużba, drukarnia, drewno, drelich, drewniaki, dres, dreptać.

Konieczna jest współpraca z rodzicami, ponieważ bardzo ważna jest kontynuacja pracy w domu - należy ćwiczyć codziennie przez 15min. zgodnie ze wskazówkami logopedy. Jeżeli rodzice się angażują terapia może trwać dużo krócej.